

UOT-811.512.162

Səhifə:120-125

<https://doi.org/10.59849/2663-8967.2023.2.120>

Nigar Seyidova
Bakı Dövlət Universiteti
nigar-seidova@mail.ru

SÖZÜN EKSPLİSİT VƏ İMPLİSİT SEMANTİKASININ MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ PRİNSİPLƏRİ

XÜLASƏ

Məqalə semantikanın iki ən mühüm aspektini – eksplisit və implisit cəhətlərini müəyyənləşdirmək üsullarını və prinsiplərini öyrənməyə yönəldilmişdir. Müasir linqvistik kontekstdə bu, aktual bir vəzifədir, çünki sözlərin necə eksplisit və implisit məna daşdığını anlamaq çoxdilli və multikultural dünyada getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Məqalənin məqsədi açıq və gizli semantikanın müəyyənləşdirilməsi üsullarını təhlil etmək və sistemləşdirmək, habelə onların əlaqələrini müəyyən etməkdir. Tədqiqat zamanı strukturalizm, semiotika və pragmatika kimi müxtəlif linqvistik yanaşmaların və məktəblərin sözün semantikasının müəyyənləşdirilməsinə verdiyi töhfədən danışılır. Bu tədqiqatın yeniliyi sözün semantikasının təhlilinə müxtəlif metodologiya və yanaşmaların inteqrasiyası cəhətdədir ki, bu da onun mənasını daha dolğun başa düşməyə imkan verir. Məqalənin praktiki əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, əldə edilən nəticələr və prinsiplər dilçilər, tərcüməçilər, müəllimlər və mədəniyyətlərərsası ünsiyyət və dil tədrisi ilə məşğul olan hər kəs üçün faydalı ola bilər. Bu tədqiqat hansı assosiasiyaların və emosional konnotasiyaların sözləri doğurduğunu daha yaxşı anlamağa kömək edir ki, bu da öz növbəsində daha effektiv ünsiyyətə və mədəniyyətlərərsası qarşılıqlı əlaqəyə kömək edir.

Açar sözü: eksplisit, implisit, semantika, kontekst, universal, leksik, məna.

Giriş. Sözün eksplisit və implisit semantikasının təhlili ilə bağlı problemin formalaşdırılması dilçiliyin öyrənilməsində əsas məqamdır. Semantikanın bu iki aspekti dilin dərk edilməsində mühüm rol oynayır, onların təhlili bizə dünyagörüşünün, mədəni xüsusiyyətlərin və ünsiyyətin psixoloji aspektlərinin incəliklərinə daha dərinə nüfuz etməyə imkan verir.

“Eksplisit –ifadə üsulu implisit üsula əksdir, hansı ki, mətn informasiyanın açıq, aşkar, gizli olmayan ifadəsidir. “İmplisit” latın sözü olub “implicitum” – sözündəndir; “ifadə olunmayan, gizli” deməkdir” [3, 124]. “İzahlı dilçilik terminləri lüğəti”ndə isə “implisit” termini u şəkildə izah edilir: “Yalnız təsəvvür edilən, dil vasitələri ilə açıq tərzdə ifadə edilməyən” [1, s. 232.]

Eksplisit semantika – bu, sözün leksik mənasında ifadə olunan və açıq, ümumi qəbul edilmiş tərifləri özündə cəmləşdirən məna hissəsidir. O, dil daxilində ünsiyyət və informasiya mübadiləsinin əsasını təşkil edir. Bununla belə, dil və mədəni fərqlərin dinamikası gizli mənalardan və assosiasiyaların formalaşmasına kömək edə bilər ki, bu da bizi gizli, yəni implisit semantikaya aparır.

“Eksplisit” terminin isə mənbələrdən birində izahı bu şəkildə təqdim edilir: “Açıq şəkildə (səslənən nitqdə) ifadə edilən; öz ifadəsini real tərzdə tapmış olan. Adətən, “implisit” termini ilə qarşılaşdırılır” [1, s.140]

İmplisit semantika isə semantikanın xeyli mürəkkəb və çoxşaxəli tərəfidir. Bunlar kontekst, şəxsi təcrübə və mədəni faktorlara əsaslanaraq doğma dildə danışanların şüurunda yarana bilən gizli mənalardan, assosiasiyalardan və emosional konnotasiyalardır. Bu, dili zəngin və unikal ifadə və anlama vasitəsi edən semantikanın əlavə ölçüsüdür.

Sözün eksplisit və implisit semantikasını arasındakı əlaqənin öyrənilməsinə bir çox elmi tədqiqatlar, dilçilik araşdırmaları həsr edilsə də, mövzu müasir dilçilik üçün hələ də öz aktuallığını qoruyub saxlamışdır. Bu, həm linqvistik tədqiqatlar, həm də mədəniyyətlərərsası ünsiyyət, dil tədrisi və

hətta marketing sahəsində praktik tətbiqi məsələlər baxımından da aktualdır. Bir sözün hansı assosiasiyaları və emosional konnotasiyaları doğurduğunu anlamaq üçün sözün semantikasını kompleks şəkildə araşdırmaq lazım gəlir.

Azərbaycan dilçiliyində A.M.Bəylərova qeyd edilən məsələyə münasibətini bu şəkildə bildirir: “Hər bir dilin, hər bir mədəniyyətin özünün spesifik mənaları – konnotasiyaları meydana gəlir. Onların yaranma mexanizmi mənanın ayrı-ayrı aspektlərinin qüvvətləndirilməsi ilə bağlıdır. Bu zaman sözün daxili formasının rəngarəngliyi həlledici amil kimi çıxış edir, onun əsasında daha sabit assosiasiyalar yaranır. Assosiasiyalar konnotasiyaların əsasını təşkil edir. Adətən, konnotativ sözün daxili formasında denotativin ayrı-ayrı əlamətlərinin obrazı öz əksini tapır” [2].

Sözün eksplisit və implisit semantikasının müəyyən edilməsi, habelə onların bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqələrinin müəyyən edilməsi prinsipləri dilçilikdə aktual problemlərdəndir. Bu baxımdan eksplisit və implisit semantika: kontekst və universallıq anlayışlarını müəyyənləşdirir.

Semantika dilçiliyin fundamental aspektidir və sözün mənasını anlamaq dilin sirlərini açmaq üçün açardır. “Eksplisit semantika” və “implisit semantika” anlayışları linqvistik tədqiqatın ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir və onların təhlili bizim dillə qarşılıqlı əlaqəmizi dərinlən dərk etmək üçün vacibdir. Eksplisit semantika sözün açıq şəkildə ifadə olunan və lüğətlərdə asanlıqla əldə edilə bilən mənasıdır. Bu, tez-tez sinonim və antonimlərlə əlaqəli olan leksik mənadır. Məsələn, “günəş” sözünün “Yer ətrafında fırlanan işıq və istilik yayan ulduz” kimi açıq mənası var.

İmplisit semantika, əksinə, semantikanın daha mürəkkəb və çoxşaxəli tərəfidir. Bunlar kontekst, mədəni amillər və emosional nüanslar əsasında doğma danışanların şüurunda yarana bilən gizli mənalar və assosiasiyalardır.

“Günəş” sözü, açıq mənası ilə yanaşı, istilik, sevinc və işıq ilə assosiasiyalar yarada bilər. Bu assosiasiyalar açıq şəkildə ifadə edilməsə də, sözün mənasını tam başa düşmək üçün vacibdir.

Kontekst həm eksplisit, həm də implisit semantikanın müəyyən edilməsində əsas rol oynayır. Sözün cümlədə, danışmada və ya mədəniyyətdə necə işlədilməsi onun mənasına böyük təsir göstərə bilər. Məsələn, “qoç” sözü müxtəlif kontekstlərdə müxtəlif gizli mənalara malik ola bilər. Kənd yerlərində ot və mal-qara ilə əlaqələndirilə bilər, bədii kontekstdə isə axmaqlıq və ya qərarlılığı ifadə etmək üçün istifadə edilə bilər.

Eksplisit və implisit semantika sözün mənasının bir-biri ilə əlaqəli və kontekst və mədəni xüsusiyyətlərdən asılı olan iki mühüm cəhətdir. Bu dinamikəni başa düşmək müxtəlif mədəni və linqvistik mühitlərdə dil biliklərini, ünsiyyəti və qarşılıqlı əlaqəni yaxşılaşdırmağa kömək edir. Lakin eksplisit semantika haqqında isə elmi araşdırmalara çox az təsadüf edilir. K.A.Dolinin eksplisit semantika ilə bağlı qeyd edir ki, “sözün eksplisit semantikasi ifadənin tərtib olunduğu linqvistik işarələrin məcmusu ilə birbaşa ifadə olunur” [5, s. 6]. Nəticə etibarilə, sözün eksplisit semantikasi aydın şəkildə müəyyən edilən, sözün yüksək spesifikliyi ilə xarakterizə olunan və onu təşkil edən linqvistik vasitələr xassəsidir.

K.V.Panteyeva eksplisit və implisitliyi mətn səviyyəsində nəzərdən keçirir və onları mətn kateqoriyası kimi dəyərləndirir [7, s. 126]. Digər bir tədqiqatçı — N.O.Vedyaşkina isə eksplisitlik və implisitliyi sözlərin səviyyəsində araşdıraraq qeyd edir ki, “verbal ünsiyyət zamanı hər bir sözlərin özündə iki komponent ehtiva edir: ifadə edilmiş (eksplisit) məna və ifadə edilməmiş (implisit və ya nəzərdə tutulan, tam deyilməyən, ehtimal edilən) məna. Eksplisit məna sözlərin linqvistik məzmunu ilə ifadə edilir” [4, s. 5]. İ.A.Sterninə görə, eksplisit semantikaya malik olan sözlər sözlərin ifadəsində istifadə olunan lüğəvi mənalarından irəli gələn məlumatları ehtiva edən ifadələrdir və onların məzmunu əlavə deşifrə tələb etmir. Bunun tam əksinə olaraq, implisit ifadələr, bu ifadənin bütün kontekstini və istifadə vəziyyətini nəzərə alaraq, sözləmə daxil olan sözlərin və ifadələrin mənasının əlavə dərk edilməsinə əsaslanan məzmunun müəyyənləşdirilməsi ilə xarakterizə olunur [9, s. 270].

Eksplisit semantika, adətən, sözün leksik mənası və sinonimləri ilə ifadə olunan “açıq” və ya “aşkar” semantikasi, ilkin leksik mənası kimi müəyyən edilir. Bu, lüğətlərdə rast gəlinən sözün hərfi, formal mənasıdır. Eksplisit semantika haqqında ən məşhur fikirlərin müəlliflərində biri strukturalizmin və struktur dilçiliyin inkişafına mühüm töhfələr verən L.Blumfilddir.

İmplit semantika isə sözlə ifadə etmək həmişə asan olmayan gizli mənaları və assosiasiyaları ehtiva edir. Sözün semantikasının bu hissəsi kontekst, mədəni amillər və emosional çalarlarla bağlıdır. İmplit semantika ilə əlaqəli terminlərdən biri mənanın təfsirində mətni əhatə edən və cibliyini vurğulayan “kontekstual semantika”dır.

Qeyd edək ki, bu təriflərdən hansının “doğru” olması hələ də dilçilər arasında mübahisə mövzudur. Bununla belə, çoxları razılaşırlar ki, həm eksplisit, həm də implit semantika dilin başa düşülməsi və istifadəsi prosesində mühüm rol oynayır. “Eksplisit dedikdə, dil vahidinin semantikasının bilavasitə leksik və qrammatik vasitələrlə ifadə olunan hissəsi, implit dedikdə isə özünün təyinediciləri olmayan hissəsidir. Dil vahidinin implit semantikasını bəzi hallarda eksplisit semantikadan və əsas biliklərdən nəticə çıxarmaqla (məntiqi nəticə çıxarmaqla) əldə edilir, digər hallarda isə dil konvensiyasına uyğun olaraq başa düşülür” [8, s.126]. Məsələn, ingilis dilində mövcud olan “ear” (qulaq) və “ring” (üzük) sözləri birləşərək “earring” (sırqa) mürəkkəb sözünü yaradır. Eksplisit semantika baxımından bu, “qulaqla əlaqəli bir üzük” mənası daxildir və başqa heç nə yoxdur. Lakin fon bilikləri ilə birlikdə bu semema birmənalı nəticə çıxarmağa imkan verir: bu dil vahidi sırğa deməkdir, çünki ictimai təcrübədə üzük və qulaq arasında bir əlaqə yoxdur. Sırğanı səciyyələndirən semalar kompleksi verilmiş linqvistik vahidin mənasının implit hissəsidir ki, bu da eksplisit hissədən və əsas bilikdən nəticə çıxarmaqla əldə edilir.

Başqa bir misal verək. İngilis dilində “sea” (dəniz) və “plane” (təyyarə) sözləri birləşərək mürəkkəb “seaplane” sözünü formalaşdırır. Bu leksik vahidin eksplisit məna hissəsi “dənizlə əlaqəli təyyarə” mənasını ehtiva edir. Bu münasibət fərqli ola bilər. Ümumi biliklər nəzəri cəhətdən bu adın bir neçə mənası ola biləcəyini göstərir: 1) “suda xilasetmə xidmətinin axtarış təyyarəsi”; 2) “dəniz təyyarəsi”; 3) “balıqçılıq təyyarəsi”; 4) okeanoqrafik təyyarələr; 5) “hava gəmisinin döyüş təyyarəsi”; 6) “sahil mühafizəsi təyyarəsi”; 7) “ekranoplan”; 8) “sualtı gəmilər əleyhinə təyyarə” və s. Bu linqvistik vahidin əsl mənası isə “dəniz təyyarəsi” dir. Lakin o, eksplisit mənanın açıq hissəsindən (“dənizlə əlaqəli təyyarə” seması) və əsas bilikdən alınmamışdır, lakin dil konvensiyasına görə bu vahidə təyin edilmişdir. Belə implit məna artımlı, bu hadisənin özü isə semantik bütövlük adlanır. Müşahidələrimizə görə, ingilis dili vahidləri ümumiyyətlə yüksək semantik implitlik ilə xarakterizə olunur, yəni açıq şəkildə ifadə olunmayan, lakin nəzərdə tutulan mənanın böyük həcmi özündə ehtiva edir. Fikrimizcə, bu, iki amillə bağlıdır: a) fleksiya fondunun yoxsulluğundan yaranan ingilis dilinin analitik strukturu; b) ingilis sözlərinin yüksək dərəcədə inkişaf etmiş çoxmənalılığı və omonimiyası.

İltisahi dillərə aid edilən Azərbaycan dilində də bu kimi misallar çoxdur. Məsələn “isti” sözü ilə “ot” sözü birləşərək “istiot” şəkildə yeni mürəkkəb söz yaradır. Bu sözün eksplisit mənasına görə məzmunu “istilik verən ot” olmalı olduğu halda, “acılıq dadan”, “ağızda yanğın” hissi yaranan ədviyyat mənasında işlədilir.

Kontekst sözlərin eksplisit və implit semantikasını təyin edən amil kimi. Kontekst sözün həm açıq, həm də gizli semantikasının müəyyən edilməsində həlledici rol oynayır. Sözün cümlədə və ya diskursda necə işlədilməsindən asılı olaraq onun mənası əhəmiyyətli dərəcədə dəyişə bilər. Məsələn, “sol” sözünə diqqət yetirək. Bu sözün lüğəvi mənası, yəni eksplisit semantikasını tərəflərdən birini ifadə edir. “Sağ” sözünün antonimidir. Amma siyasi ərnedə “solçu olmaq”, “sol partiya” ifadələrindəki “sol” sözü siyasətdə əks fikirlərə malik olan siyasətçilər haqqında işlədilir. Lakin burada yenə də tərəf mənası baza olaraq saxlanılır. Kontekst isə öz növbəsində əsas semantikaya yeni, implit məna əlavə etmiş olur. Bu barədə A.Bəylərova qeyd edir ki, “sol, sağ sözləri isə öz nominativ funksiyalarından başqa, ümumi ictimai məna da kəsb edərək sol və sağ siyasi istiqamət, axın və meyillərin nümayəndələrini ifadə edir” [2].

“Dilçilik ədəbiyyatında implikasiya anlayışı məntiqdən götürülmüşdür və B ifadə olunmadığı, ancaq nəzərdə tutulduğu halda “A, onda B” məntiqi əlaqəsinə əsaslanır. Başqa sözlə desək, implikasiya implitliyin bir növü, mətnin gizli mənası isə implikasiyanın xüsusi növüdür. Gizli mənanın müəyyən növləri həm bu mənanın yaranma üsuluna, həm də onun kommunikanter tərəfindən qavranılma ehtimalının dərəcəsinə görə fərqlənir” [10, s. 170].

Hər hansı bir sözün məzmununu şərti olaraq məntiqi, eksplisit (açıq) komponentə, “elə bir zəruri minimuma ki, onsuz onun həqiqətinin şərtlərini dəqiqləşdirmək mümkün deyil” və implisit (gizli) məlumatı ehtiva edən modal komponentə bölmək olar. Söyləmə daxil olan sözlərdə bu və ya digər komponentin üstünlük təşkil etməsi onun kommunikativ statusunu əhəmiyyətli dərəcədə müəyyən edəcəkdir” [6, s.223].

Dil vahidlərinin eksplisit semantikasi dəyişikliyə məruz qalır, nitqin niyyətinə uyğun olaraq natiqin özü tərəfindən gizli mənalarla məzmunlandırılır. Dilçilər bu hadisəni dil vahidinin “semantikanın semantikasından” “praqmatikanın semantikasına” funksional keçidi adlandırırlar.

Bunu nümunələr əsasında nəzərdən keçirək: *I saw then who was with her. I had been half conscious of the huge man following several paces behind her, and now I noticed him* (M. Spark) — Onunla kimin gəldiyini tam olaraq sonra gördüm. Mən onun arxasınca bir neçə yerdə hündür bir kişinin getdiyini təxmini görmüşdüm, lakin indi bunu tam aydın gördüm.

İngilisdilli ədəbiyyatdan gətirdiyimiz bu nümunədə müəllif ilk cümlələrdə oxucunu intizarda saxlayaraq, sonda onun bu marağına son qoyur.

İlk baxışdan eksplisit semantika daha sabit və universal görünür, çünki o, sözlərin formal mənaları ilə bağlıdır. Bununla belə, implisit semantika mədəni və kontekst faktorlarından çox asılıdır və onu daha dəyişkən və dinamik edir.

İmplisit semantikanın anlaşılması mədəniyyətlər və ictimai toplumlar arasında əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Bunun səbəbi, sözlərin assosiasiyaları və emosional çağırışları müxtəlif insan qrupları üçün fərqli ola bilər. Beləliklə, gizli semantikanın təhlili zamanı linqvokulturoloji mülahizələrin nəzərə alınması vacibdir.

Mətn təhlilinin əsas istiqaməti kimi hər hansı mətnin məzmununu səciyyələndirən fenomen olaraq implisitlik və eksplisitliyin qarşılıqlı təsir xüsusiyyətlərini müəyyən etmək, bədii və publisistik əsərin informasiya və emosional-ekspressiv tərəflərinin öyrənilməsinə kömək edir. Müəllif üçün mətndə təkcə leksik materialın seçilməsi deyil, həm də təşkili mühüm əhəmiyyət kəsb edir ki, bu baxımdan da qeyd edilən semantikaların müəyyən edilməsində kontekst aparıcı rol oynayır.

Semantika, linqvistik təhlilin əsas hissəsi kimi, dilin və ünsiyyətin başa düşülməsinin əsas aspektidir. Lakin sözün mənası həmişə onun lüğət tərfi ilə məhdudlaşmır. Söz kontekstdə qavranılır və şərh olunur ki, bu da ona həm eksplisit, həm də implisit semantika qazandırır. Məsələn, “ev” sözü onu “yaşayış üçün nəzərdə tutulmuş yaşayış binası” kimi təsvir edən eksplisit bir mənə daşıyır.

Eksplisit semantika sözün əsas mənasını müəyyən edir, lakin çox vaxt kontekstdə yarana biləcək bütün nüansları və assosiasiyaları ehtiva etmir.

İmplisit semantika isə kontekstdən asılı olaraq danışanların şüurunda yarana bilən gizli mənaları və assosiasiyaları ehtiva edir. Bu, həmişə sözlə ifadə olunmayan, lakin sözün qavranılmasına təsir göstərən semantikanın bir hissəsidir.

Məsələn, hava haqqında söhbət kontekstində “yay” sözü eksplisit şəkildə fəsil mənasını ifadə edir, lakin yay uşaqlıq xatirələri haqqında söhbət kontekstində sevinc, nostalji, oyun və gizli mənalar ala bilər.

Sözün semantikasının şərhində mədəni xüsusiyyətlər də mühüm rol oynayır. Gizli mənalar müxtəlif mədəni kontekstlərdə çox fərqli ola bilər. Mədəni nüanslar və stereotiplər bir sözün doğurduğu assosiasiyalara təsir göstərə bilər.

Nəticə. Nəticədə sözün eksplisit və implisit semantikasının öyrənilməsi dilçilik elminin və ünsiyyət prosesinin dərk edilməsinin tərkib hissəsidir. Semantikanın bu iki aspekti arasındakı fərqi anlamaq çoxdillilik və multikultural dünyada uğurlu qarşılıqlı əlaqə üçün əsas element olan müxtəlif kontekstlərdə və mədəni mühitlərdə dili daha yaxşı şərh etməyə və istifadə etməyə kömək edir.

Yekun olaraq qeyd edək ki, kontekst sözün həm açıq, həm də gizli semantikasının müəyyən edilməsində həlledici rol oynayır. Eksplisit semantika əsas mənanı müəyyən edir, lakin kontekst ona yeni assosiasiyalar və emosional nüanslar əlavə edərək dili daha zəngin və daha çox mənalı edir. Söz və kontekst arasındakı bu əlaqənin başa düşülməsi dili müxtəlif vəziyyətlərdə və mədəni kontekstlərdə daha dəqiq şərh etməyə və istifadə etməyə kömək edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Adilov M.İ., Verdiyeva Z.N., Ağayeva F.M. İzahlı dilçilik terminləri lüğəti. Bakı, “Elm və təhsil”, 2020, 656 s.
2. Bəylərova, A.M. Linqvokulturoloji kontekstdə konnotativ məna // Dilçilik İnstitutunun Əsərləri. 2018, № 2. : [Elektron resurs]: URL: file:///C:/Users/User/ Downloads/ Linqvokulturoloji_kontekstd_konnotativ.pdf. (Müraciət edilmə tarixi: 20.10.2023)
3. Hüseynova X. Mətnin qrammatik kateqoriyalarında inteqrasiyanın rolu // İpək yolu. № 4, 2017, s. 121-124.
4. Ведяшкина, Н. О. Эксплицитные и имплицитные маркеры речевой роли персонажа (на материале англоязычных художественных текстов) // Огарёв-Online. – 2014. – № 20(34). – С. 5.
5. Долинин К.А. Интерпретация текста: французский язык. М.: КомКнига, 2005. 304 с. URL: <http://philologos.narod.ru/dolinin/hermen.htm>.
6. Падучева Е.В. Семантические исследования (семантика времени и вида в русском языке; семантика нарратива). М.: Языки русской литературы, 1996., s. 223-253
7. Пантеева, К.В. Понятия эксплицитности и имплицитности в контексте категории оценочности (на материале британского спортивного дискурса) // Вестник Самарского университета. История, педагогика, филология. 2020, № 26 (1), с. 125-133
8. Савицкая, Е. В. Имплицитный компонент значений языковых единиц и его влияние на языковое мышление // Научные исследования и современное образование : сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции, Чебоксары, 03 июля 2020 года. – Чебоксары: Общество с ограниченной ответственностью "Центр научного сотрудничества "Интерактив плюс", 2020. – С. 126-132..
9. Стернин И. А. Выявление скрытых смыслов текста и лингвистическая экспертиза // Понимание в коммуникации: Человек в информационном пространстве. — Ярославль, 2012. - Т.2. - С. 270-272.
10. Черкашина, Л.П. Соотношение эксплицитности / имплицитности в переводе // Коммуникативные исследования, 2015, № 2(4), с. 169-174.

Нигяр Сеидова

Принципы определения эксплицитной и имплицитной семантики слова

Резюме

Статья направлена на исследование методов и принципов определения двух важнейших аспектов семантики - эксплицитной и имплицитной. В современном лингвистическом контексте это является актуальной задачей, поскольку понимание, как слова несут в себе явное и скрытое значение, становится все более важным в многоязычном и мультикультурном мире. Целью статьи является анализ и систематизация методов определения эксплицитной и имплицитной семантики, а также выявление их взаимосвязей. В процессе исследования обсуждаются вклад различных лингвистических подходов и школ, таких как структурализм, семиотика и прагматика, в определение семантики слова. Новизна данного исследования заключается в попытке интегрировать различные методологии и подходы в анализ семантики слова, что позволяет получить более полное представление о его значении. Практическая значимость статьи заключается в том, что полученные результаты и принципы могут быть полезными для лингвистов, переводчиков, преподавателей и всех, кто занимается межкультурной коммуникацией и обучением языков. Это исследование помогает лучше понимать, какие ассоциации и эмоциональные оттенки вызывают слова, что, в свою очередь, способствует более эффективной коммуникации и межкультурному взаимодействию.

Ключевые слова: явное, неявное, семантика, контекст, универсальное, лексическое, значение.

Nigar Seyidova

Principles of Determining Explicit and Implicit Word Semantics

Summary

This article aims to investigate the methods and principles of determining two vital aspects of semantics — explicit and implicit. In the modern linguistic context, this is a relevant task as understanding how words carry both explicit and hidden meanings becomes increasingly important in a multilingual and multicultural world. The objective of the article is to analyze and systematize the methods of defining explicit and implicit semantics and to identify their interconnections. The study discusses the contributions of various linguistic approaches and schools, such as structuralism, semiotics, and pragmatics, to the understanding of word semantics. The novelty of this research lies in its attempt to integrate diverse methodologies and approaches into the analysis of word semantics, providing a more comprehensive understanding of its significance. The practical significance of the article is that the findings and principles can be beneficial for linguists, translators, educators, and anyone involved in intercultural communication and language teaching. This study aids in better comprehending the associations and emotional nuances that words evoke, thereby contributing to more effective communication and intercultural interaction.

Key word: *explicit, implicit, semantics, context, universal, lexical, meaning.*

Çapa tövsiyə edən:

Bakı Dövlət Universiteti

Rəyçilər:

dosent Könül Həbibova

dosent Rasim Heydərov